

Iepen kappen in de duinen?

De meningen over de bestrijding van de iepenziekte in de duinen lopen sterk uiteen. Daarom leek het ons nuttig navraag te doen bij een aantal duinbeheerders en -opzichters naar hun meningen en argumenten om deze te plaatsen naast die van Staatsbosbeheer.

Zoals in het voorgaande is gebleken, wordt de iepenziekte tegenwoordig intensief bestreden. Het doel is de verbreiding zoveel mogelijk tegen te gaan. Hiertoe is een strakke organisatie opgezet, gebaseerd op wettelijke maatregelen. Vanuit deze opstelling moeten zoveel mogelijk aangetaste bomen opgespoord en onschadelijk gemaakt worden.

door TOM HAKBIJL

Zoals elke grote ingreep heeft de bestrijding van de iepenziekte in de duinen ongewenste neveneffecten. Te denken valt aan het belemmeren van natuurlijke processen en het opofferen van sommige bomen t.b.v. andere (uit voorzorg worden ook wel gezonde iepen geveld). Daarnaast is er de zorg voor de genetische heterogeniteit. Het verwijderen van aangetaste bomen uit natuurgebieden brengt verder vaak nogal wat gesleep met zich mee en berooft veel diersoorten van een potentiële woonplaats of voedselbron. Als compromis worden soms gevelde bomen wel geschild, maar niet afgevoerd.

De vraag of de voordelen tegen de nadelen opwegen, wordt door sommige duinbeheerders ontkennend beantwoord. Gevreesd wordt dat de iepenziekte niet tot staan wordt gebracht, maar slechts vertraagd. De argumenten hiervoor zijn de slechte resultaten op kleine en grote schaal en het uitbliven van een bestrijding in het buitenland. Ondanks alle inspanning blijkt het aantal zieke iepen in Nederland niet te zijn verminderd en in Zuid-Holland zelfs toegenomen. Op kleine schaal zien beheerders dat de ziekte zich, ondanks het opruimen van zieke exemplaren, vanaf de plaats van eerste aantasting verder over het terrein uitbreidt. Het niet bestrijden in het buitenland maakt het uitroeien van de ziekte nog moeilijker, zeker als daarbij bedacht wordt dat het maximale vliegbereik van de kever onder bepaalde weersomstandigheden wel eens veel groter kan zijn dan 5 km.

Een aantal beheerders van duingebieden wil daarom af van de wettelijke verplichting tot mede-

werking aan de bestrijding. Als alternatief wordt genoemd het beschermen van belangrijke iepen. Voor de niet veld-iepen is de bacteriologische behandeling een mogelijkheid.

Staatsbosbeheer daarentegen heeft besloten de bestrijding voort te zetten. Dit is voornamelijk gebaseerd op de voldoende resultaten voor de aangeplante klonale iepen, die voornamelijk langs wegen en in de steden te vinden zijn. De nieuwe ziektegevallen komen voornamelijk voor rekening van de veld-iepen, die meer in natuurgebieden in het westen voorkomen. Het is de bedoeling om, als de bestrijding succes heeft, het grensgebied extra in de gaten te blijven houden.

De nieuwe beleidslijn van Staatsbosbeheer is er op gericht om de cultivars te behouden ten koste van de meer natuurlijke veldiep. Of het uiteindelijke resultaat meer zal zijn dan een vertraging van het proces is nog niet te zeggen. Echter, als er niets aan gedaan wordt, dan zijn we verzekerd van een maximale verbreiding van de ziekte.

Bij de detailuitvoering worden ook door voorstanders van een intensieve bestrijding kanttekeningen geplaatst.

Ook bomen met een enkele aangetaste tak worden geheel verwijderd. Er blijken echter bomen voor te komen die, ondanks een besmetting met iepenziekte, overleven. Als dit een gevolg is van een genetisch vastgelegde geringere gevoeligheid, betekent het geheel verwijderen van een genetische verarming. Het afzagen van takken en een herhaalde controle zou een alternatief kunnen zijn.

Terbestrijding van iepenziekte in de veldiep zijn er nieuwe maatregelen genomen of in voorbereiding, zoals het omvormen van op-

standen met iep in andersoortige. Hierbij lijken de grote genetische heterogeniteit en de slechte afbakening van het begrip veldiep (hybridisatie) onvoldoende aandacht te krijgen. Zo zijn er aanwijzingen dat er onder de veldiepienachtigen groepen met een lagere vatbaarheid zijn.

Afgezette veldiepen lopen meestal weer uit vanuit het wortelstelsel. Meestal wordt echter de opslag van zieke veldiepen na verloop van tijd ook weer ziek, omdat de schimmel is doorgedrongen tot in het wortelstelsel. Daarom wordt in de nieuwe instructie van Staatsbosbeheer behandeling van de stobbe met het middel "Roundup" voorgeschreven om het wortelstelsel te doden. Dit heeft echter het nadeel dat omringende bomen via wortelcontact door het middel kunnen worden aangetast en daardoor verzwakt raken. En verzwakte iepen zijn weer extra vatbaar voor iepenziekte. Dit zou te vermijden zijn door het graven van sleuven.

Een alternatief zou kunnen zijn het, zo snel mogelijk na het vaststellen van iepenziekte, geheel afzetten van de bomen om te vermijden dat de schimmel het wortelstelsel bereikt. Dit heeft het voordeel van gezonde wortelopslag, die een besmetting door kevervraat vaak beter blijkt te kunnen weerstaan dan oudere bomen. Maar dit houdt wel in dat er veel vaker gecontroleerd moet worden.

Als de iepenopslag na jaren toch weer ziek blijkt te worden, rest als laatste mogelijkheid voor handhaving een blijvende hakhoutcultuur, zoals plaatselijk in het cultuurland achter de duinen gebruikelijk was.

De gehoorde meningen van duinbeheerders variëren dus van: uit laten razen van de iepenziekte, zodat alleen exemplaren met een beperkte vatbaarheid overblijven, aangevuld met een bescherming van belangrijke exemplaren, tot het handhaven van de grootschalige bestrijding, maar dan met extra aandacht en moeite voor het laten voortbestaan van zoveel mogelijk veldiepen.